

บทที่ 2

บทนิยามต่าง ๆ

บทนิยาม (definition) ถ้าดูกันเพียงผิวเผินก็ไม่น่าจะมีความสำคัญมากนัก แต่เมื่อได้พิจารณาโดยถ่องแท้แล้วก็มีความสำคัญมากทีเดียวเพราะในการบัญญัติกฎหมาย ถ้าใช้คำที่มีความหมายธรรมดาเป็นที่เข้าใจกันโดยปกติทั่วไป ก็ไม่จำเป็นต้องมีบทนิยาม แต่ถ้าต้องการให้ถ้อยคำมีความหมายแตกต่างไปจากความหมายธรรมดาที่เข้าใจกันโดยทั่วไปแล้วกฎหมายนั้นก็จำเป็นจะต้องบัญญัติบทนิยามไว้เพื่อให้ถ้อยคำนั้นมีความหมายตรงกับเจตนารมณ์แห่งกฎหมายนั้น และบทนิยามนี้อาจจะมีความหมายกว้าง หรือแคบกว่าที่เข้าใจกันโดยปกติทั่วไปก็ได้

ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า บทนิยามได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้ถ้อยคำมีความหมายตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น ๆ ฉะนั้นจะนำเอาบทนิยามของกฎหมายฉบับหนึ่งไปใช้กับกฎหมายอีกฉบับหนึ่งมิได้ ตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 1 ให้คำนิยามคำว่า “ที่ดิน” หมายความว่าพื้นที่ดินทั่วไปและให้หมายความรวมถึงภูเขา ห้วย หนอง คลองบึง ทางลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 4 ให้คำนิยาม คำว่า

“ผลิต” หมายความว่า เพาะ ปลูก ทำ ผสม ปูรง แปรสภาพ เปลี่ยนรูป สังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์และให้หมายความรวมถึงการแบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุด้วย

“จำหน่าย” หมายความว่า ขาย จ่าย แจก แลกเปลี่ยนให้

ประมวลกฎหมายอาญาก็มีบทนิยามไว้เช่นกัน และได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1 ดังนี้

มาตรา 1 (1) “โดยทุจริต” หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

ฉะนั้นโดยทุจริต “ตามมาตรา 1 (1) จึงมีองค์ประกอบดังนี้

1. เพื่อแสวงหาประโยชน์
2. เป็นประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย
3. สำหรับตนเองหรือผู้อื่น

1. คำว่า “ประโยชน์” หมายความว่าถึงประโยชน์ที่เป็นทรัพย์สิน และมีใช้ทรัพย์สินด้วยประโยชน์ในทางทรัพย์สิน เช่น ทรัพย์สินสมบัติต่าง ๆ เงินทอง เป็นต้น ส่วนประโยชน์ที่มีใช้ทรัพย์สิน เช่น จำเลยที่ 1 และที่ 2 สมคบกันหลอกลวงโจทก์ว่า จำเลยที่ 2 เป็นนายเซวง แซ่กู่ เจ้าของที่ดิน

ตาม น.ส. 3 จนโจทก์หลงเชื่อ และทำหนังสือรับรองหลักทรัพย์กับยื่นขอประกันตัว ก. ต่อศาล แม้จะไม่ปรากฏว่าจำเลยได้รับประโยชน์เป็นทรัพย์สินแต่อย่างใด แต่ก็เป็นกรทำให้ ก. ได้รับประโยชน์ โดยการทำหนังสือรับรองหลักทรัพย์นั้นไปยื่นต่อศาลจนได้ประกันตัวไปเป็นการแสวงหาประโยชน์ สำหรับผู้อื่นแล้วจึงถือว่าจำเลยกระทำโดยทุจริต (คำพิพากษาฎีกาที่ 863/2513)

การแสวงหาประโยชน์นั้นจะทำให้ผู้อื่นเสียหายหรือไม่ มิใช่ข้อสำคัญ

2. เป็นประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย หมายความว่า ผู้แสวงหาประโยชน์นั้น ไม่มีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์นั้นตามกฎหมาย

3. สำหรับตนเองหรือผู้อื่น หมายความว่าผู้แสวงหาประโยชน์ต้องการเอาประโยชน์เป็นของตนเองหรือเป็นของผู้อื่นก็ได้

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา

จำเลยใช้มิดจี้บูบ่งคับให้เขาขับรถยนต์และเขาได้ขับรถยนต์ให้ตามบังคับ พอเขาโดยหนีจำเลย ก็ขับรถยนต์ต่อไปเพื่อหนีไม่ให้ถูกทำร้ายและถูกจับ เมื่อพ้นไปแล้วก็จอดรถทิ้งไว้ข้างทาง ศาลฎีกา ตัดสินว่าจำเลยไม่เคยมีจิตใจเป็นโจร ไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1683/2500)

จำเลยเป็นผู้ใหญ่บ้าน ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่จัดบัญชีสัตว์พาหนะ ได้ทำบัญชีนั้น เป็นเท็จตามคำร้องของลูกบ้าน แม้จะไม่ได้รับสินจ้างรางวัล แต่ทำให้ลูกบ้านได้รับประโยชน์ นำ ไปใช้อ้างต่อตำรวจที่ยึดโคนั้น นับเป็นการแสวงหาประโยชน์สำหรับผู้อื่นแล้ว จึงถือได้ว่าจำเลย ปฏิบัติหน้าที่ทุจริต มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 และ มาตรา 162 (1) (คำพิพากษาฎีกาที่ 1051/2505)

จำเลยยอมให้ผู้เสียหายร่วมประเวณีมีสิ่งตอบแทน แต่ผู้เสียหายผิดข้อตกลงจำเลยไม่พอใจ จึงทำร้ายผู้เสียหาย แล้วเอาปืนผู้เสียหายไปทิ้งที่ปลักน้ำ โดยไม่นำเอาไปเป็นประโยชน์ส่วนตัวหรือผู้อื่นแสดงว่าจำเลยไม่มีเจตนาประสงค์เอาทรัพย์(แสวงหาประโยชน์) การเอาปืนของผู้เสียหายไปทิ้ง จึงไม่มีความผิดฐานชิงทรัพย์ ส่วนไฟฉายที่ผู้เสียหายให้จำเลยไปส่องทาง จำเลยเอาไปไม่มีความผิดฐานชิงทรัพย์เช่นกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 216/2509)

จำเลยที่ 2 เอาปืนของ ค.ไป เพื่อต่อสู้ขัดขวางมิให้ ค. จับจำเลย มิได้เจตนาลัก จำเลยที่ 2 ส่งปืนให้จำเลยที่ 1 ค.เข้าแย่งปืน จำเลยที่ 1 ไม่ยอมให้ เพื่อมิให้เกิดเหตุร้าย ต่อมาจำเลยที่ 1 ปฏิเสธว่าไม่ได้เอาปืนไว้และไม่ให้คืน ไม่พอฟังว่าจำเลยที่ 1 เจตนาทุจริตลักปืน ไม่เป็นลักทรัพย์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1657/2520)

มาตรา 1 (2) “ทางสาธารณะ” หมายความว่า ทางบก หรือทางน้ำสำหรับประชาชนใช้ในการจราจร และให้หมายความรวมถึงทางรถไฟ และทางรถรางที่มีรถเดินสำหรับประชาชนโดยสารด้วย ฉะนั้น “ทางสาธารณะ” ตาม มาตรา 1 (2) จึงมีองค์ประกอบดังนี้

1. ทางบกหรือทางน้ำ
2. สำหรับประชาชนใช้ในการจราจร และให้หมายความรวมถึงทางรถไฟและรถราง ที่มีรถเดินสำหรับประชาชนโดยสารด้วย

ทางบก หมายถึงทางสำหรับคนเดินหรือทั้งคน และยานพาหนะเดิน วิ่ง ลากจูง รวมทั้งทางรถไฟ ทางรถราง ที่มีรถเดินสำหรับประชาชนโดยสารด้วย

ทางน้ำ ได้แก่แม่น้ำลำคลองต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากธรรมชาติย่อมเป็นทางสาธารณะ

ข้อสังเกต

1. ไม่ว่าจะเป็ทางบกหรือทางน้ำจะต้องเป็นทางที่ประชาชนใช้ในการจราจรจริง ๆ
2. ทางบกหรือทางน้ำ ที่เอกชนทำขึ้นเมื่อมีการอุทิศให้เป็นทางสาธารณะ แล้วก็ยอมถือเป็นทางสาธารณะด้วย

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

คลองที่เจ้าของที่ดินขุดขึ้น แม้จะมีผู้อื่นใช้เรือเข้าออกมานาน แต่เจ้าของมิได้อุทิศให้เป็นทางสาธารณะนั้น ไม่ใช่ทางสาธารณะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1186/2500)

ที่ดินของจำเลยเป็นที่ดินมือเปล่า มีทางพิพาทมาไม่น้อยกว่า 40 ปี สาธารณะชนใช้เดินเข้าออก ต่อมาได้ใช้เป็นทางซีกลากไม้มาประมาณ 20 ปี ตั้งแต่เจ้าของเดิมก่อนจำเลย ไม่มีการหวงห้าม ดังนั้นพฤติการณ์ที่ปล่อยให้สาธารณะชนใช้ทางในที่ดินเป็นประจำชัดเจนถึงขนาดซีกลากไม้กันมานาน ไม่มีการหวงห้ามสงวนสิทธิใด ๆ เลยแม้ทางนี้จะเกิดในที่ดินของเอกชนซึ่งในขณะนี้ เป็นของจำเลย ก็ถือได้ว่าเป็นการอุทิศโดยปริยายให้เป็นทางสาธารณะแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 1020/2503)

คลองหรือคูที่เจ้าของที่ดินขุดขึ้น เมื่อเจ้าของมิได้อุทิศให้เป็นสาธารณะ แม้จะยอมให้ประชาชนใช้ในการสัญจรไปมาบ้างก็ไม่ทำให้กลายเป็นทางสาธารณะ ฉะนั้น ถึงแม้เจ้าของจะทำทำนบ หรือคันดินปิดกั้นก็ไม่มีผลปิดกั้นทางสาธารณะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1020 - 1021/2505)

ที่พิพาทเป็นทางเดิน คนใช้มา 40-50 ก่อนตกเป็นของจำเลยและอยู่ในเขตที่ดินของจำเลย

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา

